

Position Paper RTG 'Onbenut arbeidspotentieel'

d.d. 7 juni 2019

Benut alle arbeidspotentieel door publieke mbo-infrastructuur in te zetten, ook voor niet-diplomagerichte mbo-leerroutes!

Het mbo is in de regio dé publieke opleider van de kern van onze beroepsbevolking. Daarnaast bieden mbo-scholen de ruim 1 miljoen mensen die nu langs de kant staan de mogelijkheid tot een 'opstapje' richting arbeidsmarkt en vervolgopleiding. Dat maakt ze weerbaar en wendbaar en helpt hen op eigen benen te staan. Dat draagt bij aan het terugdringen van personeelstekorten. Iedere investering in deze groep verdient de overheid dubbel terug door terugdringing van de kosten op sociale voorzieningen. Niet alleen in tijden van hoogconjunctuur, ook op de lange(re) termijn als het economisch minder gaat: goede en gerichte mbo-scholing, bij voorkeur diplomagericht, draagt ook voor deze groep bij aan passende en duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt en daarmee aan succesvolle participatie in onze samenleving.

De mbo-scholen maken hier gericht werk van met hun kwaliteitsplannen, die de minister van OCW eind mei in ontvangst nam en heeft goedgekeurd. De plannen zijn onderdeel van de uitwerking van het bestuursakkoord 'Trots, vertrouwen en lef' dat de MBO Raad (namens de scholen) sloot met de minister (namens het kabinet).

Daarmee zijn we er nog niet. Om mbo-scholen met hun partners in de regio ook echt meters te kunnen laten maken voor onbenut arbeidspotentieel, vragen we u:

1. Benut de publieke mbo-infrastructuur ook ten volle voor niet-diplomagerichte mbo-leerroutes.
2. Bundel budgetten van SZW, OCW en EZ voor mbo-(maatwerk)scholing voor deze doelgroep tot meerjarige, duurzame bekostigingsarrangementen.
3. Maak een bredere toegankelijkheid tot het mbo en Entree mogelijk. Stimuleer; bestraf niet!
4. Benut het leerpotentieel van nieuwkomers en migranten met intensieve (taal-en beroepsgerichte) combinatietrajecten.
5. Van leerplicht naar leerrecht met intensieve persoonlijke begeleiding en coaching.

Hieronder lichten we deze vijf punten toe.

1. Benut de publieke mbo-infrastructuur ook ten volle voor niet-diplomagerichte leerroutes

De *publieke mbo-infrastructuur* kan beter benut worden voor het *werk- en schoolfit maken* van hen die nu nog aan de kant staan. Het faciliteren van mbo-scholing met behoud van uitkering biedt veel mensen uit deze groep een duurzaam perspectief op werken en/of leren met perspectief.

Uitkeringsinstanties kiezen nu nog vaak voor kortdurende cursussen of trainingen die mensen onvoldoende tot duurzaam werk leiden. Door bijvoorbeeld *budgetten van UWV en gemeenten (deels) te bundelen* kan effectiever worden ingezet op deze extra kwetsbare doelgroepen. Daarvoor zijn maatwerkroutes nodig, ook voor (nog) niet diplomagerichte routes, die

dan ook duurzaam bekostigd dienen te worden. Nu kunnen publiek bekostigde mbo-scholen alleen diplomagericht opleiden. Scholen willen in samenwerking met gemeenten en werkgevers ook niet-diplomagerichte trajecten vormgeven gebaseerd op delen van mbo-kwalificaties. Dat kan ook in de zgn. derde leerweg. Echter, het vinden van aanvullende bekostiging voor deze mbo-maatwerktrajecten is dan aan de orde.

Er zijn nu *(te)veel pilots, experimenten en projecten* die onoverzichtelijk zijn en een zachte dood dreigen te sterven. Wij roepen de Kamer dan ook op duurzame, meerjarige bekostigingsarrangementen mogelijk te maken.

2. Bundel budgetten van SZW, OCW en EZK voor mbo-(maatwerk)scholing voor deze doelgroepen en stimuleer meerjarige, duurzame bekostigingsarrangementen.

In deze tijd van hoogconjunctuur hebben meer on- en laaggeschoolden vaak op basis van kleine, tijdelijke contracten een baan waar weinig opleiding voor vereist is. Het aantal bijstandsuitkeringen en werkloosheid is gelijk of lager dan voor de crisis. Dat is geenszins reden om achterover te leunen. Wanneer de hoogconjunctuur omslaat naar een periode van laagconjunctuur is het zeer de vraag of deze doelgroep duurzaam aan het werk zal blijven. Uit onderzoek blijkt dat diplomagerichte scholing, bij voorkeur op startkwalificatieniveau, de kans op duurzaam werk met economische zelfstandigheid verhoogt.

Mbo-scholen zijn bij uitstek dé partner om deze doelgroepen via *bbl en mbo-maatwerktrajecten* zoals praktijkleren, richting een mbo-diploma of mbo-certificaat te scholen. Dit vraagt van landelijke en lokale overheden, werkgevers en bijvoorbeeld O&O-fondsen meer proactief beleid: *bundel budgetten om leren, zorg en werk te combineren*.

3. Stimuleer bredere toegankelijkheid tot het mbo en tot Entree

Het arbeidspotentieel dat nu nog langs de kant staat, bestaat merendeel uit mensen, vaak met extra ondersteuningsbehoeften, die met de juiste begeleiding en maatwerkscholing een mbo-route kunnen volgen. Soms eerst via school- of werkfittrajecten, zodat zij weer gaan geloven in hun mogelijkheden en talenten. En gestimuleerd worden om een traject te volgen waarmee ze een mbo-verklaring kunnen halen en wellicht later zelfs een certificaat of diploma. Ook mensen met een verouderd diploma hebben soms (eerst) meer baat bij een Entree-opleiding; zij zijn nu niet toelaatbaar tot de Entree-opleiding op basis van hun (verouderde) diploma.

Voor (lokale) overheidsinstanties blijft het een relatief dure aangelegenheid om mensen aan de zijlijn specifieke maatwerktrajecten te laten volgen zolang de scholen alles via private activiteiten moeten aanbieden. Laat deze herstarters leren met behoud van uitkering of met gebruikmaking van leerrechten of vouchers.

Daarnaast moeten scholen, die momenteel reeds hun nek uitsteken om extra kwetsbare doelgroepen een zinvolle mbo-leerroute te bieden, niet langer 'bestraft' (middels risico op lager diplomarendement of voortijdig schoolverlaten), maar juist 'beloond' worden voor het feit dat ze meer gelijke kansen bieden, extra werk op zich nemen en bijdragen leveren om ook deze doelgroepen te helpen op eigen benen te staan.

4. Benut het leerpotentieel van nieuwkomers en migranten met intensieve (taal-en beroepsgerichte) combinatietrajecten

Bij *nieuwkomers en migranten* zien we helaas nog te vaak dat hun talenten onbenut blijven voor de arbeidsmarkt. De vereiste (beroepsmatige) taalkennis vormt een belemmering om op het juiste niveau een opleiding te kunnen starten. Mbo-scholen zijn in staat om prachtige combinatietrajecten vorm te geven, waarbij verdere taalontwikkeling hand in hand gaat met leren voor een plek op de arbeidsmarkt en een beroep. Mbo-scholen kunnen en willen dit oppakken, mits meer (financiële) ruimte ontstaat om binnen de reguliere mbo-opleidingen extra aandacht te besteden aan de taalontwikkeling of inburgeringsbudget te combineren met de mbo-bekostiging. Het nieuwe inburgeringsstelsel gaat scholen hiervoor hopelijk meer mogelijkheden bieden. Echter, dat vereist passende politieke besluitvorming én duurzame samenwerking met gemeenten.

5. Van leerplicht naar leerrecht met intensieve persoonlijke begeleiding en coaching

Scholings- en/of leerwerktrajecten positioneren in termen van 'leerrecht' (leerrechtondersteuner) in plaats van 'plicht' (leerplichtambtenaar) kan juist specifieke kwetsbare groepen (jong)volwassenen helpen om eerder gemotiveerd te raken om verder te komen. Wel met heldere afspraken aan de voorkant.

Diverse mbo-scholen werken reeds met vormen van jobcoaches of leercoaches om (bijna) afgestudeerden naar een leerbaan of werk te helpen en deze kwetsbare groepen op andere domeinen, zoals zorg en financiën, te ondersteunen. Leren zonder dak boven je hoofd of met ernstige problemen thuis is moeizaam; dan is er eerst iets anders nodig.

Wenselijk is een combinatie van leer-/zorgarrangementen met een inzet van gebundelde budgetten. Juist leerbanen zijn een prima middel voor onbenut arbeidspotentieel om met behulp van praktijkleren én te leren én inkomen te genereren.

Intensieve persoonlijke begeleiding en coaching is hét instrument om deze groep (jong)volwassenen te motiveren en te stimuleren om weer een beroepsopleiding te (gaan) volgen en om ze gedurende de opleiding naar de eindstreep te begeleiden. Het is belangrijk dat individuen die dat nodig hebben kunnen terugvallen op één regisseur die hen integraal kan ondersteunen bij het vinden van de juiste wegen (op alle leefdomeinen) om te komen tot een passende combinatie van leren en/of werken en een economisch zelfstandig bestaan en/of maatschappelijke participatie. Dit levert een belangrijke bijdrage in het voorkomen van voortijdig schoolverlaten, zo bleek uit recent onderzoek van de RUG¹, waarover op 16 mei jl. een symposium werd gehouden.

Veel jongeren die economisch niet-zelfstandig zijn, werken wel. Ze werken echter te weinig uren per week, ze verdienen een te laag uurloon of werken te weinig weken per jaar om op jaarbasis economisch zelfstandig te zijn. Zo werkte ruim 60% van de jongeren die in 2016 economisch niet-zelfstandig waren, dat jaar in loondienst. Economisch niet-zelfstandige jongeren werken relatief vaak

¹ <https://www.rug.nl/gmw/psychology/news/zet-jongere-centraal-bij-het-voorkomen-voortijdig-schoolverlaten>

in de sector 'arbeidsbemiddeling, uitzendbureaus en personeelsbeheer'². Het bieden van leerwerkplaatsen (via bbl of maatwerk) aan deze specifieke groep jongeren kan de eventuele terughoudendheid van werkgevers wegnemen bij het aangaan van langere contracten.

Tot slot

Op meerdere thema's die hierboven zijn beschreven is de MBO Raad in gesprek met de departementen van SZW, OCW en EZK. Scholen zijn in hun regio betrokken bij diverse arrangementen en initiatieven. De MBO Raad nodigt de Kamer uit daar kennis van te nemen. We *delen graag mooie regionale voorbeelden* van scholen die bijvoorbeeld in het kader van Perspectief op Werk en de pilots praktijkleren zinvolle trajecten hebben lopen, maar ook tegen (bekostigings) grenzen aanlopen. We zien *diverse concrete mogelijkheden* om kansrijke trajecten in te zetten voor herstarters en onbenut arbeidspotentieel kansrijke trajecten in te zetten. Het mbo gaat daarover graag met u in gesprek.

² CPB Notitie – Jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt

SAMEN HELPEN WE HERSTARTERS NAAR EEN LEVEN LANG ONTWIKKELEN

Herstarters zijn jongeren of jongvolwassenen die (weer) aan het werk willen maar daar geen opleiding voor hebben. Herstarters doen op dit moment geen opleiding en hebben wat extra hulp nodig om de stap naar opleiding en de arbeidsmarkt te maken.

MBO LEERRUTE: DIPLOMAGERICHT - Gefinancierd door mbo

MBO LEERRUTE: NIET DIPLOMAGERICHT - Financiering beschikbaar stellen door gemeente, UWV en bedrijven

CALL TO ACTION

- 1 Werk met ons samen om alle herstarters een kans te geven.
- 2 Geef herstarters de kans om te leren en maak het leren makkelijk! Waarborg voldoende inkomen voor de herstarters.
- 3 Geef scholen de kans om niet diplomagerichte leerroutes aan te bieden, zorg voor de bekostiging.

MBO	DOELGROEPEN	BEWIJS	ONDERDELEN IN HET BEWIJS	WIE REIKT BEWIJS UIT	STATUS
Student volgt een diploma-gerichte opleiding en rondt deze volledig af.	Jongeren (en werkenden/ werkzoekenden) die opgeleid willen worden tot beginnend beroepsbeoefenaar.	MBO DIPLOMA	Diploma met resultatenlijst. De resultatenlijst bevat alle examenonderdelen (als resultaat van de gevolgd onderwijs school en bpv).	Examencommissie van de mbo-school	Conform voorschriften WEB
Student volgt een van te voren afgesproken deel van mbo-opleiding, en rondt deze af met een door OCW vastgesteld mbo-certificaat <i>(alleen in de derde leerweg, geen financiering uit de lumpsum)</i>	Werkenden en werkzoekenden die bij- of opgeschoold willen worden met arbeidsmarkt-relevante onderdelen van mbo-opleidingen.	MBO CERTIFICAAT	Certificaat (uitgereikt na het behalen van het examen voor het onderdeel van de mbo-opleiding waaraan OCW een mbo-certificaat heeft verbonden).	Examencommissie van de mbo-school	Conform voorschriften WEB
Student volgt een diploma-gerichte opleiding en verlaat deze voortijdig.	Jongeren (en werkenden/ werkzoekenden) die door omstandigheden de diploma-gerichte opleiding niet af kunnen maken.	MBO VERKLARING	Eenheden (alleen indien van toepassing): <ul style="list-style-type: none"> o Behaalde examenonderdelen o Praktijkverklaring met referentie praktijkopleider uitvoering werkprocessen o Overig (dit kan ook een door OCW vastgesteld mbo-certificaat zijn, als de student deze heeft behaald) 	Examencommissie van de mbo-school De examencommissie geeft geen inhoudelijk oordeel over de praktijkverklaring	PILOTS MBO-VERKLARING In 2019 testen scholen in pilots het model voor de mbo-verklaring bij de doelgroepen waarvoor de mbo-verklaring bedoeld is. Voornemen is dat vanaf 2020/ 2021 de mbo-verklaring definitief wordt ingevoerd conform voorschriften WEB. De mbo-verklaring gaat dan de huidige instellingsverklaring vervangen.
Student volgt een van te voren afgesproken deel van mbo-opleiding met in ieder geval bpv. <i>(alleen in de derde leerweg, geen financiering uit de lumpsum)</i>	Alleen voor werkzoekenden en werkenden van wie op voorhand duidelijk is dat een mbo-diploma (van entree of hoger mbo-niveau) of een mbo-certificaat vooralsnog niet haalbaar is.	MBO VERKLARING	Eenheden: <ul style="list-style-type: none"> o Praktijkverklaring met referentie praktijkopleider uitvoering werkprocessen (altijd uitgereikt) o Behaalde examenonderdelen (indien van toepassing) o Overig (indien van toepassing) 	Examencommissie van de mbo-school De examencommissie geeft geen inhoudelijk oordeel over de praktijkverklaring.	PILOTS PRAKTIJKLEREN De pilots praktijkleren met een praktijkverklaring worden in 2019 en 2020 uitgevoerd. Op basis van de evaluatie in 2020 wordt het vervolg bepaald.
Voortgezet Speciaal Onderwijs en Praktijkonderwijs					
Leerling volgt een buitenschoolse stage in een erkend leerbedrijf volgens de Boris-aanpak van SBB.	Leerlingen bovenbouw VSO/ PRO, die geen formele opleiding MBO of VO volgen.	PRAKTIJKVERKLARING	Praktijkverklaring met referentie praktijkopleider over uitvoering werkprocessen MBO (altijd uitgereikt)	De praktijkverklaring maakt deel uit van het portfolio die de PRO/VSO school meegeweet aan de leerling bij afronding van de opleiding.	OP VRIJWILLIGE BASIS Scholen PRO/VSO kiezen wel of niet gebruik te maken van de Boris-aanpak.